

SEGONA ACTIVITAT D'AVALUACIÓ CONTINUADA

Gemma Pérez Moliner – Aula 2

1. Introducció

L'acord “*per al foment de la regulació sobre continguts televisius i infància*” signat entre el Govern de l'Estat i les Televisions de cobertura estatal al desembre del 2004, estableix l'horari infanto-juvenil (d'especial protecció) com a aquell que va des de les 8 a les 9 del matí i de les 5 a les 8 de la tarda.

Tenint en compte els horaris esmentats, hem triat la franja horària que va de les 18:30 hores a les 19:30, de dilluns a divendres de la setmana 46 (del 13 al 17 de Novembre de 2006).

Pel que fa a l'oferta televisiva, la cadena escollida la estat “La 2”. El motiu d'aquesta elecció ha estat subjectiu en funció de l'horari triat (que depenia de motius personals), i objectiu en funció de la diversitat de continguts, ja que en la mateixa franja horària en què “La 2” emetia una sèrie de dibuixos animats i un programa educatiu d'orientació científica, al K3 s'emetien dues sèries de dibuixos animats. Tots aquests programes anaven destinats a infants menors de 14 anys.

Posteriorment, durant el visionat de la franja horària i la cadena triades, s'ha vist que no s'han respectat els horaris anunciats ni, en alguns casos, els programes anunciats. Tot i així, s'ha continuat amb l'elecció inicial.

Així doncs, durant l'horari d'emissió de dilluns a divendres de la setmana 46, a “La 2” s'emetien els següents programes:

- de 18:30 a 19:00 hores: ZATCHBELL

Sèrie de dibuixos animats d'origen japonès en que dos protagonistes (Kiyomaro i Zatch) lluiten a través dels capítols amb diferents dimonis (mamodos) per evitar que aquests darrers conquereixin el “càrrec” de rei dels dimonis.

Cada 100 anys, 100 dimonis arriben a la terra disposats a lluitar entre ells pel tron dels dimonis. Cada dimoni posseeix un llibre d'encanteris que només pot usar amb l'ajuda d'un humà. Si el dimoni és derrotat en la batalla o el seu llibre resulta destruït, el dimoni retorna al seu món d'origen.

En Kiyomaro (Kiyo) és un jove humà de 14 anys una mica tímid i solitari; en Zatch és un dels dimonis, que va ser trobat inconscient pel pare d'en Kiyomaro, en Zatch és un dimoni de “bon cor” que pateix amnèsia. En Kiyo haurà d'ajudar a en Zatch a recuperar la memòria i conèixer la veritat sobre ell mateix (<http://www.zatch-bell.com>).

A part dels dos protagonistes, els elements importants de la història són: El llibre d'encanteris d'en Zatch (que deslliga els seus poders com a dimoni); la Suzy (companya d'estudis d'en Kiyo); les diferents parelles de nen-dimoni/humà (i la relació –simbiòtica o parasitària- existent entre aquests) amb els que lluiten.

- de 19:00 a 19:30 hores: LEONART

Programa de divulgació científica infantil. A l'estil d'El món de Beakman, Leonart és un programa produït per TVE on una sèrie de personatges fixos, cadascun amb una personalitat i una funció diferent dins el programa, componen una mena de taller on hi caben explicacions científiques, manualitats, humor, reportatges i participació dels televidents.

Cada edició del programa tracta un tema des del punt de vista ludico-científic; s'explica als infants cada un dels fenòmens escollits de manera plana i senzilla (l'electricitat, els planetes, els cossos esfèrics, etc.), però aprofundint el suficient com per a que les explicacions no donin una visió parcial del fenomen.

El grup de personatges està compost per: en Leonart (l'element seriós del programa, és un jove de 25 anys que guia les explicacions i controla als altres personatges), en Watson (l'androide que moltes vegades representa un recurs a l'hora d'exemplificar certs fenòmens i que introdueix les qüestions i errors que Leonart s'encarrega d'esclarir), la Dona Lisa (la qual s'encarrega de fer les

manualitats –sempre relacionades amb el tema del programa-, i la Sofia Q (el superordinador central que sap de tot, ho coneix tot i a través de la qual es mostren els reportatges).

Els infants poden interactuar enviant les seves preguntes i fotografies de les seves manualitats a través del correu electrònic o el correu ordinari. També és possible interactuar a través de la web del programa (<http://www.leonart.tve.es>).

El programa utilitza tot una varietat de recursos com ara, les explicacions dels adults “habituals”, reportatges amb explicacions d'altres adults i nens, dibuixos animats per a exemplificar allò que s'explica, i introdueix l'humor, les referències a la quotidianitat i les relacions entre els personatges per a lligar tots els continguts.

2. Discussió i Anàlisi

Anàlisi individual: l'ús de la TV del nen/a

Comencem pel principi de les relacions entre nen i TV... els nens als quals van dirigits els programes que hem analitzat han conviscut tota la seva vida amb la TV... per a ells, la TV existeix des de sempre, i s'entén com un mitjà al qual hi tenen accés tots els elements del seu entorn (pares, germans, amics, companys d'escola...). Veure la TV és social i personalment d'allò més normal. Per tant, la TV s'erigeix en una font de socialització consolidada com ho és la família, l'escola, els amics i, com ho era fa pocs anys, l'església.

Tot i que, allò que els nens veuen per la televisió, pot ser aplicable en diferents contextos (en forma d'aprenentatges, jocs, o temes de conversa), el context en que absorbeixen la informació és el context familiar. La TV es troba a casa, al mateix lloc on troben la família i, en certa manera, la possibilitat d'accedir a la TV, està controlada per la família.

I, al igual que la resta de la família, podem dir que el nen és conscient que existeixen certs programes de TV particularment dirigits a ell; en especial aquells que s'emeten en horari infantil.

En el cas que ens ocupa, hem analitzat dos programes amb una classificació diferent. La cadena TVE ens recomana ZatchBell per a nens majors de 7 anys, i ens diu que Leonart és apte per a tots els públics.

En aquest punt, hem de posar en relació les capacitats cognitives del nen amb el programa que estan veient. Tot i que es possible que en aquesta franja televisiva hi hagi una diversitat d'edats davant el televisor (per exemple, tots aquells que estan a casa després de sortir de l'escola, o inclòs individus més grans amb un interès determinat pel programa que s'emet), la recomanació que fa referència als nens majors de 7 anys implica que els nens que veuen el programa haurien d'haver adquirit ja les habilitats que els permeten de distingir entre fantasia i realitat; que haurien de saber, per si sols, si allò que passa a la sèrie és real o aplicable a la realitat.

La dificultat de diferenciar entre allò que ocorre (o que pot ocórrer) en el món real i el que no, és un dels reptes als que s'enfronta l'infant davant el televisor. En aquest sentit, els dos programes que hem analitzat, presenten característiques totalment diferents.

Per una banda, ZatchBell és una sèrie de dibuixos animats que presenta una realitat totalment fictícia: un noi que actua pràcticament en solitari, sense la guia ni el control dels pares o mestres; el qual viu en un món on existeixen els dimonis i on ell mateix en té un –la qual cosa no sembla massa fora de la realitat dins aquest món-. Aquesta sèrie presenta uns valors –valentia, temeritat, presa de decisions al límit dels valors morals reals...- que és necessari que l'infant entengui dins el context en el qual s'estan aplicant, doncs, en cas contrari, tots aquests valors i les accions que desencadenen poden entrar en conflicte amb els valors i normes socials reals.

La classificació “per a majors de 7 anys”, vindria a garantir (o intentar garantir), que l'infant que veu aquest programa, té la maduresa suficient com per a incorporar al seu desenvolupament només aquells elements de la sèrie que poden ser usats educativament, com ara, el caràcter lúdic de la història (quan l'infant reconeix la irrealitat del món presentat i en gaudeix mentre dura la sessió), o el tractament que se'n fa de les emocions d'amor i amistat (essent la fidelitat als amics un dels valors existents en la nostra societat actual).

Per altra banda, Leonart és un programa típic de “televisió educativa”. La base del programa és la guia que proporciona l'individu Leonart a través dels seus continguts. La seva autoritat ve donada per les seves característiques: té l'aspecte del “germà gran” i el seu nom (que segons els creadors del programa té l'origen a Leonardo Davinci) indica la veracitat de les sentències que emet.

Del visionat d'aquest programa, l'infant pot extreure una aplicabilitat clara dels continguts al món real: es realitzen manualitats amb materials que el nen té a mà, s'explica com es fan pas a pas i s'encoratja als nens a repetir-ho; s'expliquen fenòmens i fets que estan presents en la vida de l'infant i els quals pot reconèixer a partir de la seva interacció amb el món (a casa, al carrer, a l'escola...).

El que el nen pot aprendre del programa l'ajuda a entendre com funciona el món real, i al entendre aquest funcionament, el nen no només adquireix coneixements acadèmics, sinó que al mateix temps, en adonar-se que comprèn una part del món, augmenta la seva autoestima i es prepara per a analitzar, establir relacions, i comprendre altres fragments del món.

Tal com apunta Greenfield (1985, a partir de Feilitzen, Filipson i Schyller), les característiques del contingut presentat reforcen el model al qual el nen es vol acostar, d'aquesta manera, Leonart proporcionaria una manera adequada de reflexionar i processar la informació.

Aquests continguts que hem exposat –els explícits i els implícits- es vehiculen a través de la imatge – com a característica principal de la televisió; però la transmissió s'efectua a més a través del llenguatge parlat, el qual resulta molt diferent en ambdós programes. ZatchBell tracta amb diàlegs i pensaments (veus en off), Leonart tracta amb descripcions i explicacions, i amb múltiples referències al món real reconoscible pels infants.

Una altra diferència més té a veure amb la interactivitat que els dos programes possibiliten. Dins un canal que exemplifica la unidireccionalitat, la sèrie de dibuixos impossibilita la interacció mentre que el programa educatiu emfasitza la interactivitat de tots els seus continguts. En l'un, el nen ha de seure davant la televisió i esperar a rebre allò que la sèrie transmet; en l'altre s'encoratja als nens a enviar fotografies de les seves manualitats, i a formular preguntes que després es mostren en el programa citant el nom i l'origen del nen que les ha formulat.

A part dels dos programes en els que ens hem fixat especialment, la franja horària en que s'emeten es completa amb certes dosis de publicitat (entre 7 i 13 minuts cada vegada), de les quals, aproximadament la meitat estan dirigides especialment al públic infantil.

De cara al nen, els missatges publicitaris poden arribar a ser més confusos que la pròpia sèrie de ficció. En l'una, no deixa d'estar més o menys clar que es tracta d'una sèrie de ficció, mentre que en els altres, apareixen nens reals que representen emocions reals, així, per al nen, resulta fàcil identificar les emocions amb els objectes anunciats, així com copiar els interessos i les activitats que hi apareixen.

Les claus de “l'èxit” dels missatges publicitaris estan en el seu format: diversitat de sons, veus estridents, cantarelles fàcils de recordar, colors, etc., tots aquests elements acompanyen el missatge i tenen un sol objectiu, atreure l'atenció i fer que el missatge perduri després de la seva emissió. Cal destacar que a partir de la simple observació de tots els elements descrits, hi ha hagut una sensació subjectiva que s'emetien més anuncis dirigits a nens, i que aquests eren més curts, després de la recol·lecció de dades, s'ha vist que no era així, s'emetien el pràcticament mateix nombre d'anuncis per a adults que per a nens i que els temps d'emissió eren els mateixos.

Família i TV

Com s'ha vist en l'apartat anterior, la importància de la família respecte de la TV rau en el fet que la família és el context en el qual el nen accedeix a la TV, i part del bagatge aportat pel nen en el visionat dels programes el constitueix l'experiència televisiva en la família.

En aquest context, una multiplicitat de factors incidiran en l'experiència televisiva del nen: És la televisió un element clau en la quotidianitat de la família? Entén la família –els pares- que s'ha d'ajudar al nen a veure la TV? Es té en compte el consell sobre les edats recomanades? Es limita l'ús de la TV –en hores-?

Totes les respostes a les preguntes anteriors representaran part de l'educació informal i afectaran la manera en que l'infant aprendrà a categoritzar els fets i els objectes.

Així, al analitzar la influència de la TV en el nen (en ple desenvolupament cognitiu i social), no ens hem de preguntar qui ha d'ajudar el nen a la correcta interiorització dels continguts televisius, aquest "qui" és la família, ja que aquesta representa el context de visualització i representa el filtre més immediat entre la fantasia i la realitat; el que ens hem de preguntar és, com pot actuar la família en la interiorització dels continguts televisius.

Ja hem dit que la TV fa servir un codi especial, basat en la predominança de la imatge i en un llenguatge de depèn d'aquesta imatge; i que el missatge que transmet aquest codi s'ha d'entendre en el seu context i ha de ser aplicat en funció de les semblances i diferències entre el programa i el món real. La reflexió que cal fer, per a la correcta interiorització dels missatges i per a la correcta translació d'aquests missatges al món real, no necessàriament és a l'abast de totes les criatures que poden estar veient un determinat programa; cada un dels individus que està davant el televisor posseeix un grau diferent de desenvolupament i per tant, disposarà de més o menys eines per a fer aquesta reflexió.

Per tant, en molts casos, els nens que seuen davant el televisor necessitaran d'un adult que els hi proporcioni aquestes eines a través del comentari crític i conjunt dels programes. Unes eines que serviran per "*aprendre a seleccionar, processar i valorar allò que s'emet*" ("Les pràctiques educatives com a contextos de desenvolupament", pàg. 65).

Un seguiment conjunt dels programes analitzats, entre adult i infant -entre pare i fill- hauria de tenir en compte les característiques dels dos programes: les característiques de la sèrie que s'endinsa en un món imaginari amb similituds amb el món real (fàcilment confusibles), i les característiques del programa que ja compta amb un individu que fa de guia, i que pren el paper d'adult canalitzador.

Pel que fa a ZatchBell, per als nens més petits de la franja d'edat (i sobretot per als més petits de 7 anys), és fa imprescindible que l'adult acompanyi el nen i, basant-se en el seu coneixement de l'infant, identifiqui i li expliqui aquelles parts de la història que poden desorientar al nen, per exemple:

- emocions que el nen encara no ha experimentat: un dels participants en la sèrie fa un comentari de tipus sexual respecte de la noia protagonista: s'hauria d'explicar què està passant, què és l'atracció física, què és probable que estigui pensant el personatge i com l'adult ha arribat a aquesta conclusió.
- diversitat entre les persones: cada un dels participants en la sèrie (no protagonistes) té una personalitat i unes característiques vitals diferents (una noia l'objectiu de la qual és tenir un amic –el seu dimoni-, un home que pretén fer-se ric a qualsevol preu –utilitzant el dimoni contra els seus enemics-, un noi que desitja ser popular i famós...): s'hauria d'explicar la diferència entre aquestes personalitats, ajudar a distingir el que és bo del que és dolent, el que és moralment acceptable del que no ho és. Fer veure que cada personatge correspon a un estereotip, i com a tal, exagerat. En un altre nivell, ajudar a entendre les motivacions de cada un dels personatges.
- consideracions sobre la violència: la destrucció de cada un dels llibres d'encanteris comporta elevades dosi de violència. Els enfrontaments entre els protagonistes i els seus contrincants no es solucionen mai parlant, ja que, per definició només es guanya quan es destrueix l'oponent: s'haurien d'explicitar les diferències entre aquest món i el món real. Intentar pensar en solucions alternatives a la destrucció de l'altre (suposant que això no fos necessari). Fer

veure que, mentre que els protagonistes surten il·lesos de les baralles, això no és possible en el món real.

- etc.

El seguiment conjunt d'aquest tipus de programes proporciona més eines que les purament “desenvolupadores” de les habilitats cognitives del nen; a més a més, té un efecte enfortidor de la comunicació dins la família i apropa els seus membres entre sí aprofundint en el coneixement mutu. La comunicació al voltant dels continguts de sèries com la que estem tractant dona peu al plantejament de temes que el nen haurà de conèixer tard o d'hora (el sexe, la violència, els interessos personals, els estereotips, etc.), permetent-li així configurar la seva visió del món.

Com ja hem apuntat, el paper dels pares durant el visionat de Leonart, pot ser diametralment oposat al que acabem de comentar respecte de ZatchBell. L'individu Leonart té, precisament, el paper d'adult-guia, i la participació dels pares en relació a aquest programa, si és que cal, hauria de ser la de resoldre els dubtes que han quedat després de les explicacions d'en Leonart (sobretot per als nens més petits). Per exemple:

- supervisió de la realització de manualitats: en els casos que es requereixi utilitzar calor, tisores o, inclòs, goma d'enganxar. Donar indicacions per la correcció dels errors comesos. Reforçament de l'autoestima del nen al lloar el seu esforç i el resultat obtingut.
- aprofundiment sobre els fenòmens comentats: si és parla de la importància de l'electricitat, potser caldria reflexionar sobre tot allò que no es podria fer sense aquesta...
- explicacions addicionals sobre els personatges o les situacions del programa: parlen els ordinadors?, i si ho fan, son capaços de tenir opinions i emocions?
- etc.

Si el paper dels pares respecte de la televisió ha de contenir algun tipus de restricció o cura pel que fa als horaris o als continguts que es poden veure, sembla que aquestes restriccions i atencions han de ser també aplicables als blocs d'anuncis. Habitualment no es consideren conseqüències (ni positives ni negatives) del visionat d'anuncis publicitaris (ni pel que fa als que van dirigits als adults, ni als que van dirigits als infants); però per la seva durada i el seu contingut, els blocs d'anuncis haurien de tenir-se en compte en la manera en que poden deixar algun tipus d'empremta en el nen.

La diferència entre guiar els fills a través dels programes o a través dels anuncis, està en que els pares poden preparar-se per al visionat d'un programa, poden conèixer amb antelació la línia argumental i inclòs els continguts d'un capítol determinat, així, poden activar les seves idees i coneixements previs i preparar-se per al que rebran i el que donaran, no sent així amb els anuncis, que, a més, requereixen d'un processament molt ràpid i una especial cura ja que tendeixen a manipular la realitat. Per exemple:

- exageració de les formes (joguines més grans i sòlides del que són en realitat)
- emmascarament dels costos (sol aparèixer en lletra petita que les juguines no porten piles, que corresponen a una franja d'edat determinada, i que tenen un preu)
- exageració dels sentiments (els nens que juguen amb l'objecte anunciat s'ho passen increïblement bé)
- perpetuació dels estereotips socials (les nenes anuncien nines, els nens anuncien robots de batalla)
- etc.

Escola i TV

Hem de partir de que el conjunt de coneixements adquirits a l'escola representen alguna cosa més que els coneixements purament acadèmics. L'escola és el context d'aprenentatge per excel·lència i tot allò que s'interioritza a partir de l'experiència escolar representa una font de recursos per a l'adaptació.

Pel que fa als coneixements sobre el món empíric, l'educació sol començar dins la família per continuar i aprofundir-se a l'escola. Així, sembla lògic pensar que l'educació que rebí un nen respecte de la televisió i els coneixements que adquireixi d'aquesta en el si de la família, han de tenir la seva continuïtat a l'escola.

Per aquest motiu, ha de ser important que l'escola treballi tant els coneixements adquirits dins la pròpia escola com els coneixements adquirits fora d'ella, contrastant-los, aclarint-los i fent-los aplicables a la vida real. Així, l'escola té l'oportunitat de modular els continguts televisius que el nen aporta a la seva experiència escolar.

Essent la televisió una font de socialització tant potent com hem vist en l'apartat anterior, havent arribat aquesta a assolir un nivell de desenvolupament tecnològic com el que posseeix, i sent un recurs tan àmpliament distribuït en tots els estrats de població, l'escola hauria d'aprofitar les innegables possibilitats que ofereix i utilitzar-lo en l'educació dels infants, bé com a complement, bé com a font d'informació, o bé com a base per a la crítica.

Des de l'escola no es poden controlar a quins programes té accés l'infant, però el que sí que pot fer és fer-los accedir a uns programes determinats. L'objectiu d'aquesta tasca ha de ser reflexionar sobre algun aspecte de la realitat i proporcionar als nens "*criteris per a distingir i interpretar el que es veu i a formular-ne judicis fonamentats*" ("Les pràctiques educatives com a contextos de desenvolupament", pàg. 62).

En aquest sentit, el programa Leonart sembla un complement força potent de la instrucció acadèmica i, els programes de dibuixos animats (com ZatchBell), degudament discutits i explicats, poden convertir-se en un complement a la instrucció filosòfica i moral del nen.

No obstant, en la "societat de la informació" els continguts televisius i la presentació d'aquests canvien molt ràpidament: els programes es renoven, apareixen i desapareixen en funció, moltes vegades, de criteris econòmics que no tenen res a veure amb les fites educatives que des de l'escola es pretén assolir. Aquest fet obliga als docents a l'actualització constant dels seus coneixements sobre el mitjà, tant pel que fa a horaris com a continguts. I, en determinats casos (a l'hora de triar determinats programes per a l'anàlisi acadèmica), ens hauríem de preguntar si els aprenentatges derivats de portar la TV a l'escola justifiquen la tasca a realitzar pel docent, o si aquests aprenentatges es poden extreure a través d'un altre mitjà menys volàtil.

Si més no, ens sembla prou clar que un mitjà tan "potent, desenvolupat i distribuït" (com hem dit abans) ha d'estar ineludiblement present en un dels contextos de socialització més importants, l'escola.

3. Conclusions – Valoració

Per tot el que hem comentat abans, entenem que els aprenentatges que s'extreuen d'ambdós programes tenen cert valor educatiu (cadascun en el seu pla d'anàlisi). Com a programes de televisió i sense relacionar-los amb terceres parts (família i escola), proposem a ZatchBell dins de la definició d'educació informal i a Leonart dins de la d'educació no formal.

Allò que a l'inici de l'estudi d'aquest mòdul semblava només una caixa que reproduïa imatges i só, ha pres una nova direcció i ha revelat les seves possibilitats educatives, tant com a font de coneixements sobre el món com a mediador en les relacions familiars.

Aquest descobriment, al igual que moltes altres eines, ens revela una part negativa amb la que cal tenir cura. La influència dels models presentats té dues vessants, la influència desitjada pel programador de la cadena i la influència real en l'infant. El tipus d'influència sobre el nen, dins el continu que va de la idea original del programador fins al processament final que en fa el nen,

dependrà de múltiples circumstàncies: des del seu nivell de desenvolupament fins al seu bagatge cultural i social, passant per tots els possibles moduladors d'aquesta influència, com és la guia d'un adult durant el visionat dels programes o l'anàlisi escolar.

Així mateix, com a adults, hem de saber distingir entre la influència que la televisió té sobre nosaltres (que posseïm eines d'anàlisi ben desenvolupades) i la que té sobre els nens de diferents edats. A més a més, es clar que no tot el que surt per la TV ni serà adequat per a tot tipus de públic ni atraurà el mateix tipus de telespectador.

Per a comprendre això només hem d'extrapol·lar la nostra experiència en el visionat d'aquests programes infantils. La tasca ha estat àrdua, per una banda, per que la informació era redundat i per altra, perquè tenia poc a veure amb els interessos personals; així, per exemple, l'infant obligat a veure un determinat programa per a fer-ne un comentari a l'escola, pot estar desaprofitant aquest recurs educatiu pels mateixos motius; en canvi, un altre infant que mira un programa, els continguts del qual superen les seves habilitats, corre el risc d'obtenir aprenentatges erronis que dificultin la seva formació posterior.

Com a final, des del punt de vista personal, el programa Leonart m'ha sorprès gratament i m'ha semblat interessant i amè, però, de la mateixa manera que pot ocórrer amb un nen (de la franja d'edat més alta), donat que els continguts instructius de Leonart poden trobar-se en altres fonts, i donat que un ritme ràpid manté millor l'atenció, serà més fàcil que a partir d'ara torni a veure ZatchBell que no pas Leonart. Precisament, perquè tots dos són programes dirigits a un públic infantil, no s'espera que un individu adult hi estigui interessat, però també és possible que la meua experiència sigui indicativa que els creadors de ZatchBell han tingut més èxit en arribar a l'espectador que no pas els creadors de Leonart.

Bibliografia - Webgrafia

Solé i Gallart, I. (2003?). "Les pràctiques educatives com a contextos de desenvolupament". A: C. Coll Salvador (coord.). *Psicologia de l'Educació*. Barcelona: Fundació per la Universitat Oberta de Catalunya.

CÓDIGO DE AUTORREGULACIÓN SOBRE CONTENIDOS TELEVISIVOS E INFANCIA

[Data de consulta: 08.11.06],

<http://www.mpr.es/NR/rdonlyres/D03898BE-21B8-4CB8-BBD1-D1450E6FD7AD/73074/CODIGOTVINFANCIA.pdf>

<http://www.tvinfancia.es/Textos/CodigoAutorregulacion/Codigo.htm>

Els continguts de les telesèries infantils i juvenils de TVC

[Data de consulta: 08.11.06],

<http://www.aulamedia.org/acae.htm>

LEONART

[Data de consulta: 13.11.06],

<http://www.leonart.tve.es/061117/index.html>

Leonart, ciencia y arte para todos.

[Data de consulta: 13.11.06],

http://www.portaldelmenor.es/detalles.php?id_seccion=7&id_noticia=418&edad=6

“Leonart” revela a los niños los secretos del arte y la ciencia, desde este lunes en La 2

[Data de consulta: 13.11.06],

<http://www.rtve.es/index.html?go=111b735a516af85c54ba5009b84fd04cbd9cd6ea14231d5e5a5cf6c735b16556fde1f1563d2f955eaa5c27d091e03fd9>

Projecte "Aprender a mirar" (Telespectadors associats de catalunya)

[Data de consulta: 17.11.06],

http://taconline.net/proyecto/cat_aprende.php

Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre la publicitat de joguines a la televisió

[Data de consulta: 11.11.06],

<http://www.audiovisualcat.net/recerca/publijog.pdf>

RTVE

[Data de consulta: 08.11.06],

<http://www.rtve.es/>

Televisió de Catalunya

[Data de consulta: 08.11.06],

<http://www.tv3.cat/ptvcatalunya/tvcHome.jsp>

Television: como reducir su impacto negativo (UMHS)

[Data de consulta: 11.11.06],

http://www.med.umich.edu/1libr/pa/pa_btelevis_spg.htm

Zatch Bell

[Data de consulta: 17.11.06],

<http://www.zatch-bell.com/index2.html>

Zatch Bell a Wikipedia

[Data de consulta: 17.11.06],

http://en.wikipedia.org/wiki/Zatch_Bell!

Zatchbell (si, otro shonen mas ...)

[Data de consulta: 17.11.06],

<http://trotty.blogia.com/2006/030601-zatchbell-si-otro-shonen-mas-...-.php>
